

NON-FICTIE
André Droogers
 Kieswijzer levens-
 beschouwing

 Amsterdam University
 Press;
 242 pagina's; € 19,95.

NON-FICTIE
Bettina Stangneth
 Het kwade denken

 Uit het Duits vertaald
 door René van Veen.
 Atlas Contact;
 240 pagina's;
 € 24,99.

André Droogers heeft het **chaotische** levens-
 beschouwelijke landschap in kaart gebracht.

**De grenzen tussen geloof en
 ongelof zijn vervaagd.**

Het is vandaag de dag hip
 als je laatdunkend doet
 over religie en levens-
 beschouwing. Zodra in een pro-
 gramma als *Pauw* een gelovige
 aanschuift, weet je dat Jeroen
 Pauw deze gelovige al gauw als
 'gekkie' in de hoek zal drukken.
 Nee, als je religie verdedigt, ben je
 niet goed wijs.

Toch is volgens diverse peilin-
 gen 60 tot 70 procent van de
 Nederlandse bevolking op enige
 wijze bezig met levensbeschou-
 wing. SCP-onderzoeker Joep de
 Hart zei het bij de presentatie van
 André Droogers' boek *Kieswijzer
 levensbeschouwing*: de traditionele
 vormen van religie mogen op hun
 retour zijn, daarvoor in de plaats
 komen 'zelfspiritualiteit' (uitgaan
 van de spirituele kern van het in-
 dividu), 'zoekgedrag' (twijfelen en
 zoeken) en 'syncretisme' (een uit
 diverse tradities bijeengesprok-
 kelde levensbeschouwing).

Religie verdwijnt niet maar ver-
 andert van vorm. De grenzen ver-
 vagen: geloof en ongelof staan
 niet langer tegenover elkaar. Ster-
 ker, een toenemend aantal atheï-
 sten noemt zichzelf religieus.

In *Kieswijzer levensbeschouwing*
 schrijft emeritus hoogleraar cul-
 turele antropologie André Droogers:
 'De tegenstelling tussen reli-
 gieu en niet-religieus lag ten
 grondslag aan de secularisatie-
 theorieën. Wordt het begrippen-
 paar opnieuw doordacht, dan ko-
 men nieuwe betekenissen tevoor-
 schijn... De nieuwe tweedeling
 wordt die tussen relativerende en
 absoluterende gelovigen.'

Het knappe van het boek van
 Droogers is dat hij een staalkaart
 biedt van dat chaotisch golvende
 levensbeschouwelijke landschap.
 Dat doet hij door de lezer eerst zelf
 te laten ontdekken waar zij of hij
 staat in dat landschap, via een aan-
 tal stellingen in een test. Daarna
 begint het echte werk.

Want vervolgens geeft Droogers
 een bijna encyclopedische (of-

schoon gefragmenteerde) be-
 schrijving van talloze aspecten
 van levensbeschouwing. De on-
 derwerpen zijn opgesplitst in drie
 delen: 'binnen', oftewel hoe denk
 je over jezelf als individu, 'boven',
 oftewel hoe denk je over datgene
 wat je overstijgt (bijvoorbeeld het
 goddelijke), en 'buiten', oftewel
 hoe zie jij je relatie tot anderen en
 tot de wereld.

Dit is geen boek om in een keer
 te lezen. Maar door de opzet
 dwingt Droogers de lezer na te
 denken en te kiezen tussen tegen-
 stellingen als 'transcendent ver-
 sus immanent', 'persoonlijk ver-
 sus onpersoonlijk godsbeeld', 'fo-
 cus op het hiernamaals versus het
 hiernamaals'. Echt kiezen blijkt in
 veel gevallen niet mogelijk, want
 het komt te vaak voor, geeft ook
 Droogers toe, 'dat de waarheid op
 de vouw in het midden ligt'.

In eerdere boeken beschreef
 Droogers religie als een 'spel'.
 Maar het gaat niet om één spel dat
 'religie' of 'levensbeschouwing'
 genoemd wordt; er is een familie
 van spelen met allemaal verschil-
 lende regels. Wat Droogers in dit
 boek doet is als het ware die spel-
 regels uitleggen. Iemand die het
 spel verder niet mee wil spelen,
 kan het boek altijd nog lezen als
 een verzameling losse filosofisch-
 getinte columns waarin twee kan-
 ten van een zaak worden belicht.

Droogers' sympathie ligt duide-
 lijk niet bij fundamentalistische
 manieren van geloven. Hij is voor-
 stander van keuzevrijheid, van
 ruimdenkende, inclusieve en pro-
 gressieve levensbeschouwingen.
 De tweedelingen die hij constru-
 eert zijn dan ook vooral bedoeld
 om het denken over levensbe-
 schouwing los te schudden: je
 wordt van het ene extreme naar
 het andere gesjord.

Juist door de confrontatie van
 extremen maakt dit boek goed
 duidelijk hoe grenzeloos levens-
 beschouwing geworden is. Het is
 dan ook te hopen dat het bij talk-
 show-presentatoren op het nacht-
 kastje komt te liggen.

Taede Smedes

'Fuzzie is d
 gedroomd
 vervolgstap in
 oeuvre van
 Hanna Bervo

 - NRC Handel

'De liefde zoa
 het niet al de
 keer hebt gele

 - Het Paro

'Geschreven
 veel compass
 gevoel. Fantas
 - DWDD-
 boekenpanel

'Oprecht, wi
 hoopvol.
 - Trouw

uitgeverij atlas cont